

Ойойкове гніздо

Віктор Близнець

— Хочеш, Лусь, побачити ойойкове гніздо?

Хитро примружившись, Федько чекає, що скаже у відповідь Льонька. А той підозріло поглядає на сусіда, міркуючи: жартує він чи ні? Від цього Щербатого можна чекати всякої, капості. Недавно малому Мишкові порадив закопати на городі батькову люльку. Після дощу, мовляв, цілий десяток виросте: величезна люлька, а на ній — дрібні люльченята. Малий послунав — дуже хотілось йому щось приємне зробити для татка. Звичайно, люлька не зійшла, а тільки потрухлявіла. До того ж хлопці з усієї вулиці глузували з городника-невдахи.

Або, скажімо, оце прізвисько — Лусь. Досить було сказати якось Льоні: "Хай йому лусь!" — як Федько підхопив те словечко. Причепилось воно до хлопця, як реп'ях до кожуха. Лусь та Лусь величають тепер. Правда, і Льоня не залишився в боргу. Коли Федько вийшов одного разу на вулицю без переднього зуба і сказав, що упав з коня (а насправді невдало спікірував з груші), — з легкої Льоньчиної руки прозвали хлопця Щербатим. Отож, поки Льонька роздумував, Федько навсидячки задер босу ногу і спокійнісінько витер собі носа зашкарублюю потрісканою ступнею. Зробив це він так вправно і несподівано, що Льонька сторопів. Тепер він ладен був усьому повірити.

— Ну, хочеш побачити? — набивався сусід.

— Ойойкове... А що це таке? — обережно поцікавився Льонька.

— Тю, не знаєш? — знизав плечима Федько. — Жар-птиці не бачив, чи що? Хвіст здоровенний — віялом. І весь вогнем переливається...

Карі очі Льоньки округлились, заіскрилились, ніби в них відбилось веселкове сяйво, яке випромінювала дивовижна птиця.

— Гніздо вона мостить із павутиння, — захоплено розказував сусід. — Торкнешся рукою — м'якеньке-м'якеньке. А в гнізді — пташенятка...

— Покажи! — вихопилось у Льоні.

Тепер він зовсім вірив Федькові. Та й серйозний вираз обличчя, навіть рудий наїжачений чубчик і широкий в ластовинні ніс — все свідчило, що Федько каже чисту правду.

— Федь, покажи! — благально шепнув Льоня.

— Е ні! — підвівся Федько. — Я знаю тебе — хлопцям розкажеш. Будете бігати туди, гніздо зруйнуєте...

— Та їй-богу мовчатиму! Ну от щоб мені...

Федько поважно підсмикнув штанці, спроквола мовив:

— Хіба що так зробимо. Скидай майку. Зав'яжемо очі, щоб дорогу до гнізда не бачив.

Льоня одним махом зняв свою майку. Федько довго мудрував, пов'язуючи нею Льоньчину голову.

— Нічого не видно?

— Темно, як у погребі! — щиро зізнався Льоня.

Тільки після цього Федько взяв його за руку і кудись повів. Льонька обережно переставляв ноги, раз у раз спотикався, навіть звалився в рівчак, але знову брів далі, в загадкову безвість. А Федько виробляв такі викрутаси, що Льоні аж моторошно ставало, повертав його наліво й направо і весь час примовляв:

На схід підеш — в яму впадеш,

На захід підеш — в ріку попадеш...

Льонька холол від страху, проте мовчав, не подаючи навіть виду, що йому боязно.

— Тс-с-с!..— зупинився Федько.— Наближаємось. Ух, і птиця ж яка! Аж очі сліпить.

Він легенько натиснув на Льоньчине плече:

— Присідай, Лусь. Рукою помацаєш...

В ту ж мить Льоня відчув, як щось колюче вп'ялося в тіло.

— Ой-ой! — крикнув він і рвонув пов'язку з очей.

Побачив: сидить він на старій колючій дерезі, а хитрий Федько вже встиг утекти. Вискочив на пагорб і давиться від сміху:

— Оце тобі,— каже,— ойойкове гніздо!

Льонька заплакав. Не тому, що було дуже боляче (траплялось і гірше), а тому, що над ним так підступно насміялися, йому не хотілося ні з ким зустрічатись, і він, самотній, пригнічений, побрів балкою до річки. Сів на камінь, добре нагрітий сонцем, звів ноги у воду, задумався: "З Федьком більше не дружитиму,— пообіцяв сам собі.— Хвалько й задирака він. Матері не слухається, малих зобиджає. А спробуй щось випросити у нього. Ого! Аж затруситься!"

І Льоня пригадав недавній випадок. Вийшов якимось Федько на вулицю, від задоволення увесь світиться. Через плече — чорний пасок, збоку щось скельцями виблискує. Придивились хлопці — справжнісінький бінокль!

— Дядько мені подарував,—вихваляється Федько.— В морфлоті служить.

Недбало приклав до очей бінокль, на Мишка навів:

— Глянеш отак — Мишко як слон, а з другого боку глянеш — Мишко як комаха.

І вже зовсім гордовито:

— Вчора,— каже,— супутника бачив. Оком не видно, а в бінокль подивишся — летить над селом, наче м'яч футбольний.

Обступили хлопці його, з усіх боків смикають. "Дай та дай!" — просять. Кожному не терпиться на супутника глянути. А Федько ще більш заважнів:

— Це дуже секретна штука,— відмовляє,— не можна нікому давати...

...Згадавши, як носився Федько з своїм подарунком, Льоня сердито чвиркнув у воду:

— Жаднюка!

Він зручніше вмовстився на камені і окинув поглядом протилежний берег, де серед верболозу, над самою річкою, височіла вибілена дощами і сонцем скеля, дуже схожа на лису голову велетня. Під тою скелею починався хід у підземелля, а там, десть глибоко-глибоко, як переказували люди, в давні часи гайдамаки сховали зброю.

— Ось найду ті скарби,— замріявся Льоня,— усім роздам: тому лук, тому стріли чи спис, а Щербатому — дірку від бублика. Хай ковтає заavidки.

Льонька уявив собі, як зеленіє від заздрощів Федько, і зовсім повеселішав. Роздягшись, прямо з каменя шубовснув у річку, та так, що аж хвилі пішли по воді.

* * *

Ще здалеку Федько помітив: сидять під хатою Льонька з Мишком і про щось захоплено говорять. Тихого і спокійного Мишка сьогодні не впізнати. Дивись, що витворює! То впаде на землю і вужем звивається, то, раптом схопившись, ловить руками повітря. Чудасія — та й годі!

Федько нерішуче пом'явся на місці. Підійти до них і послухати? Проженуть — це ясне діло. Люльку і ойойкове гніздо не простять.

І все-таки не міг втерпіти, потихеньку підкрався, став за деревом.

— А лисенят як? — почув Мишків голос.— Там же їх троє.

— Мішок візьмемо!

Це вже Льонька озвався.

— Не донесемо. Лисиця важка. Ти ж сам бачив: як наше теля завбільшки. Хвіст по самій землі волочиться...

"Яка лисиця? Які лисенята?" — не міг второпати Федько. Далі терпіти було надсилу.

— Про що ви там торочите? — спитав недбало. Заклав руки за спину, з погордою глянув на хлопців. Ваші розмови, мовляв, не дуже мене цікавлять.

Льонька нахмурився, непомітно сіпнув за руку Мишка. "Ані пари з уст!" — означав той жест. Та Мишка попереджати не треба було. Побачивши за деревом Федькову голову з наїжаченим житнім чубчиком, він схилився і став заклопотано копирсатися в землі.

— Про яку лисицю говорите? — вже м'якше перепитав Федько.

Льонька пирснув у кулак:

— Про таку руду, як ти...

Удвох засміялись і знову мовчать. "Так від них нічого не знаєш",— вирішив Федько. Він удав, що здогадується:

— Фі, знаю! Щось придумали? Хочете мене піддурити? Не вийде, голубчики!

Мишко обурився:

— І зовсім не придумали! Льоня нору знайшов. Ось що!

"Лисичу нору!"— не повірив своїм вухам Федько. Він давно вже чув, що в селі лисиця об'явилась. Схватить курча — і в берег! А де живе розбійниця, нікому не вдавалося дізнатись. Невже хлопці щось провідали? Він підсунувся ближче, проте сказав якомога байдуже:

— Хм, знайшли... Видумуєте, мабуть...

— А таки знайшли! — кинув ображений Льоня.— І лисицю з лисенятами бачили! І підемо сьогодні ловити.

Федько занепокоївся. Він уявив, як лежать у засаді Льонька з Мишком, як вони ловлять хитрого звіра і несуть у село. Несуть удвох, а його, Федька, поряд не буде.

Можливо, раз у житті випадає така нагода, а він пропустить її...

— Сьогодні підете? — Федько дивився так жалібно у вічі, ніби питав: "Невже ви такі жорстокі?" — Удвох не справитесь, серйозно! Візьміть і мене, га?

— Ти нам не друг! — відрубав Льоня.— Ти менших завжди зобиджаєш!

Федько винувато підшморгнув носом.

— А задиратись не будеш? — подобрішав Мишко, побачивши, що сусід не такий уже грізний, як йому здавалось.

— Не буду...

— І обдурювати не будеш?

— Не буду...

Льонька презирливо зіщулився. Його карі оченята, як дві вуглинки, так і пекли сусіда:

— Це ти зараз клянешся. А потім...

— Та не буду! Чесне піонерське! — Голос у Федька дрижав.— Ну, хочете — молочай їстиму!

Він тут же зірвав стебло молочаю і, не кривлячись, почав жувати гірке й неприємне зілля.

— Фу, виплюнь! — зжалився Льоня.— Пішли!

Ледь помітною стежкою рушили хлопці крізь гущавину. Знизу, від річки, несло вологою і терпким запахом бузини. Кілька разів гілка боляче хльоскала Федька по обличчю. "А може, справді хочуть мене розіграти?" — майнула думка. Та він не наважився перепитувати і слухняно плівся позаду.

Через хвилину дістались до розірваної греблі, старої, обваленої, зарослої ожиною і тереном.

— Лягайте! — шепнув Льоня.

Хлопці уткнулись носами в траву, затаїли подих. Дві пари очей уважно слідкували, як Льонька, маскуючись лопушиним листям, поповз до глибокого рівчака. Раптом він завмер на місці, прислухався.

— Шарудить! Значить — в норі.

Він подав знак рукою. В ту ж мить поряд з ним, в кущі ожини, показаласть чубата голова Федька. Погляд його був спрямований туди, де чорним колом зяяла нора. Вхід до неї був вистелений курячим пір'ям, де-інде білили дрібні кістки. Федько припав вухом до нори і почув під землею тихі вкрадливі звуки.

— Лізе наверх! — з трепетом мовив Федько.— Ловити треба...

В кущах промайнуло щось вогнисто-руде, зникло в гущавині, і ось, уже на самій горі, блиснула на сонці золотиста спина лисиці.

— Втекла...

Вертались додому мовчки, пригнічені невдачею.

— Нічого! — намагався втішити хлопців Федько.— Завтра спіймаємо.

На прощання вони серйозно, по-мужському потиснули один одному руки. Федько пом'явся на місці, чомусь почервонів.

— Почекайте мене.

Кинувся до своєї хати і скоро повернувся, тримаючи в руках якусь річ.

— Ось бінокль, візьміть. Хочете — на цілий місяць.